

Het Collectieplan van Brabants Museum Oud-Oosterhout

Periode 2026-2031

Een goed collectieplan is meer dan alleen een beschrijving van de collectie. Het geeft inzicht in wat ons museum met de collectie wil: het collectiebeleid. Het collectieplan is een onderdeel van het algemene beleidsplan. In een beleidsplan komen huisvesting, personeel en organisatie en wordt ook de collectie genoemd. In een collectieplan staat de collectie centraal: onderwerpen als collectiegeschiedenis, verzamelen en afstoten, behoud en beheer, exposeren en registreren komen op hoofdlijnen aan bod. In ons collectieplan besteden we aandacht aan de verschillende onderwerpen die in een collectieplan aan de orde komen.

Een collectieplan...

- zet aan tot bezinning op de missie van het museum
- geeft inzicht in de samenstelling en betekenis van de collectie
- helpt bij het stellen van prioriteiten in het collectiebeleid
- verschaft aanknopingspunten voor afstemming met collega-instellingen
- brengt achterstanden in het collectiebeheer in kaart en zet aan tot actie
- kan dienen als basis voor het opstellen van deelplannen zoals een registratieplan, een informatieplan of een behoudsplan
- is meestal geschreven voor een periode van vier tot vijf jaar om daarna geactualiseerd te worden.

Wat staat er in een collectieplan?

Hoewel de informatie in een collectieplan op verschillende manieren kan worden gerangschikt, staan de onderwerpen die erin aan bod komen min of meer vast: collectiebeschrijving, collectievorming, behoud en beheer, collectieregistratie en gebruik. In de inleiding beschrijft het museum met welk doel en voor wie het collectieplan is geschreven. De missie en positionering van het museum komen hierin ook aan bod. Daarna worden de collectie als geheel en het collectiebeleid op hoofdlijnen beschreven, waarbij ook een overzicht op deelcollectieniveau wordt gegeven. In het laatste hoofdstuk staat een korte samenvatting met actiepunten voor de komende periode beschreven.

De indeling van het collectieplan ziet er dan als volgt uit:

- 1 Inleiding
- 2 De collectie op hoofdlijnen
 - 2.1 Collectiebeschrijving
 - 2.2 Collectievorming
 - 2.3 Behoud en beheer
 - 2.4 Collectieregistratie en -documentatie
 - 2.5 Gebruik van de collectie
- 3 Samenvatting en actiepunten

1. Inleiding.

Brabants Museum Oud-Oosterhout is sinds 1993 in Oosterhout gevestigd. Het Museum is opgericht door de heer Frans van der Leeuw, die van het bouwen van miniaturen zijn hobby had gemaakt. Hij bouwde Oosterhout in miniaturen na, schaal 1:20, zoveel mogelijk waarheidsgetrouw uit de periode 1900 – 1960. De heer Van der Leeuw moest een keuze maken en een plattegrond ontwerpen. Hij koos voor de route die de tram rond die tijd in Oosterhout reed. Naast deze miniaturen verzamelde hij voertuigen, landbouwwerktuigen en allerlei gebruiksvoorwerpen, hij richtte een huis en een Vlaamse schuur in, alles met het doel het leven, wonen en werken van een Oosterhout voor de oorlog in beeld te brengen. De collectie is sinds 1993 opgebouwd, uitgebreid en gerestaureerd. Op 22 mei 1996 is het museum ondergebracht in een Stichting. Het Brabants Museum Oud-Oosterhout is een uniek museum. Nergens in de regio vindt men een miniaturespark als het onze. Een miniaturespark is een tentoonstelling van gebouwen op schaal. Het bekendste Nederlandse miniaturespark is Madurodam in Den Haag. In Middelburg bevindt zich Miniatuur Walcheren. Heden ten dage heeft het museum zich ten doel gesteld in het park miniatures tentoon te stellen uit de periode 1900 – 1960. In het binnenmuseum zijn er museale voorwerpen van het dagelijks leven en werken te zien uit de periode 1900 - 1960 en bijzondere voorwerpen die ouder of jonger zijn, maar die van groot belang zijn voor de geschiedenis van Oosterhout. Daarnaast zijn er regelmatig wisseltentoonstellingen over specifieke Oosterhoutse onderwerpen.

Visie

Het museum wil het verhaal vertellen van hoe de mens in Oosterhout en wijde omgeving (De Baronie/West- en Midden-Brabant) leefde, woonde en werkte van ca 1900 – ca 1960. Dit wil men doen aan de hand van voorwerpen, beelden, verhalen, films etc.

2. De collectie op hoofdlijnen

2.1 Collectiebeschrijving:

In het museumpark zijn zo'n 250 miniatures, schaal 1:20 te zien. Er is een droogloods met 'vervoer van vroeger', meerdere landbouwwerktuigen, grenspalen en een treinemplacement met rijdende trams. Het originele Heilig Hartbeeld van het Sint Joseph Ziekenhuis, alsook de torenspits zijn bij het Ziekenhuisminiatuur geplaatst. Verder staan er een tiental borden waar oud-Hollandse spreekwoorden op uitgebeeld staan. Voor kinderen zijn er een aantal oud-Hollandse spelen die gebruikt kunnen worden.

De Vlaamse schuur geeft een beeld van het boerenleven met diverse boerengereedschappen en gebruiksvoorwerpen. En verder zijn er een twaalfstal ambachten te zien, zoals een kuiperij, kaasmakerij, riet- en leidekken, timmerwerkplaats, smederij, schoenmakerij, klompenmakerij, suikerfabricage, leerlooien, slijperij en bijenhouden.

De Was- en verzamelingenruimte laat het wassen van vroeger zien en er staan diverse verzamelingen opgesteld.

De Droogloods laat vervoer van vroeger zien.

In het binnenmuseum zijn diverse thema's ondergebracht:

- Een boerenwoonkamer van rond 1920 met bedstee en keuken.
- Een ouderwets schoolklasje en vitrine met leermiddelen.
- Het Rijke Roomse Leven, met symboliek van het katholicisme in Brabant, kloosters in Oosterhout en de sacramenten.
- Vitruines waarin met behulp van karakterpoppen de vier jaargetijden zijn uitgebeeld en vitrines met streekgebonden figuren en streekdrachten.
- Burgemeesterskamer, vitrines met communicatie, huisvlijt, handwerken, streekdracht en erfgoed objecten. Een werkende drukkerij anno 1916.

Op de zolder van het binnenmuseum bevinden zich 3 depotruimtes waarin de niet tentoongestelde collectie is opgeslagen: Op depot 1 en 2 en een deel van depot 3 zijn de voorwerpen t.b.v. de kerncollectie opgeslagen en zijn afgesloten. In het gedeelte (noordzijde) van depot 3 is de decoratiecollectie ondergebracht. De zolders zijn inmiddels geïsoleerd en minder aan klimaatschommelingen onderhevig. De algehele bewaaromstandigheden zijn verbeterd door middel van rekken en (laden)kasten.

2.2 Collectievorming:

Verzamelen

Om het verhaal van het leven, wonen en werken te kunnen illustreren is er een verzamelbeleid. De meeste museale collecties zijn steeds in beweging: ze groeien door verwerving en vervanging, maar krimpen ook doordat objecten worden afgestoten. Het is van belang om weloverwogen keuzes te maken welke objecten worden verzameld en bewaard en waarom. Ruimte en middelen zijn voor ons museum beperkt. Het stellen van prioriteiten in het verzamelbeleid leidt tot een helder collectieprofiel en tot het beter kunnen stellen van prioriteiten. Dit komt zowel de inhoudelijke samenhang alsook het beheer van de collectie ten goede.

Kort samengevat zijn de uitgangspunten

- Passend bij een van de drie thema's; Oosterhouts erfgoed, tijdperiode, West- of Midden-Brabant.
- Toegevoegde waarde; hebben we dit voorwerp al? Zo ja, is dit voorwerp beter?
- Kan het dienen als decoratiecollectie of voor tijdelijke expositie?

Is het een schenking; we nemen in principe alleen schenkingen aan.

Bruiklenen aanvaarden we alleen bij zeer hoge uitzondering als het voorwerp een zeer essentiële toegevoegde waarde voor het museum heeft en dan streven we daarbij naar een zo kort mogelijke periode met daarna omzetting in een schenking.

- Het museum houdt zich aan de LAMO-code (Landelijke afstoting museale voorwerpen). Eén van de richtlijnen uit deze leidraad is dat een museum onderzoekt of een af te stoten object herplaatst kan worden in een ander museum. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de herplaatsingsdatabase die door ICN is ontwikkeld (Instituut Collectie Nederland).

Verzamelen kan zowel passief als actief geschieden

Passief verzamelen houdt in dat ons museum objecten verwerft zonder er zelf moeite voor te doen, bijvoorbeeld door middel van schenkingen of legaten.

In de komende beleidsperiode zal worden doorgegaan met het summier uitbreiden van de collectie met objecten uit de periode 1900-1960 door passief verzamelen.

Typisch aantoonbaar Oosterhouts erfgoed dat buiten de periode 1900-1960 valt kan toch een plaatsje krijgen in ons museum.

Actief verzamelen wil zeggen dat ons museum zelf op zoek gaat naar objecten die binnen de museumcollectie passen en deze probeert te verwerven, uiteraard binnen de financiële mogelijkheden van het museum.

2.3 Behoud en beheer

Preventieve conservering

Onder preventieve conservering vallen alle activiteiten en procedures om het behoud van de collectie te garanderen, zonder de objecten zelf te behandelen. Preventieve conservering is gericht op het scheppen van een zo goed mogelijke omgeving voor het bewaren en exposeren van objecten. Regels op het gebied van de omgang met objecten, toegang tot het depot en (bij)scholing van het personeel op het gebied van behoud. Aan al deze eisen wordt aandacht besteed.

Actieve conservering en restauratie.

Actieve conservering wil zeggen het geheel van maatregelen en handelingen dat erop gericht is de toestand van het object te consolideren, geconstateerd verval tegen te gaan of aanstaand verval te voorkomen.

Restauratie is het geheel van handelingen en het daaraan voorafgaand onderzoek om een beschadigd of gedeeltelijk verloren gegaan object in een van tevoren gedefinieerde toestand terug te brengen. Of actieve conservering en restauratie nodig zijn hangt af van de conditie van de collectie, het gebruik en de omgevingsfactoren. De conserverende of restauratieve zorg die nodig is, verschilt van object tot object. Voor het vaststellen van de conditie van de (deel)collecties is het aan te bevelen een deskundig restaurator in te schakelen. Actieve conservering vindt tot nu toe in ons museum nauwelijks plaats.

Omdat na afloop van het seizoen de miniaturen in het park in en uitwendig schoongemaakt moeten worden en om te bezien of herstel dan wel volledige vervanging noodzakelijk is wordt momenteel jaarlijks actie ondernomen. De proef of de miniaturen in de toekomst toch buiten kunnen blijven staan heeft tot nu toe nog geen gunstig resultaat opgeleverd. Daarom worden in de wintermaanden de miniaturen zoveel mogelijk beschermt tegen weersinvloeden opgeborgen.

Op het gebied van veiligheid zijn belangrijke stappen ondernomen. Het hele gebouw is door een extern beveiligingsinstituut (Veiligheids Centrum Oosterhout) geïnspecteerd en er zijn brandblussers opgehangen. Veel vrijwilligers hebben een instructie brandpreventie gehad. Een aantal vrijwilligers heeft een BHV-cursus gevolgd bij dit veiligheidscentrum. Sloten zijn waar nodig aangepast. In het calamiteitenplan staan verantwoordelijke personen genoemd, vluchtwegen en welke handelingen men moet uitvoeren bij calamiteiten. Dit plan wordt periodiek bijgesteld.

4 Collectieregistratie en documentatie

De registratiegroep is verantwoordelijk voor het beheer in Axiell. De collectie wordt ook helemaal digitaal beschreven. Minimaal zijn de volgende informatie-elementen vermeld in het collectie-informatiesysteem

- objectnummer of volgnummer
- objectnaam
- aantal stukken of onderdelen beschreven in het betreffende record
- een korte fysieke beschrijving
- een verwijzing naar de verwervingsmethode, de datum en van wie het object verworven is (indien niet meer na te gaan, dient dit ook te worden vermeld)
- verwijzingen naar standplaatsinformatie
- verwijzingen naar beschikbare afbeeldingen

Op de objecten zelf is het objectnummer zichtbaar aangebracht, uiteraard op een manier die geen schade toebrengt aan het object.

De geschiedenis, de functie en voor zover bekend de bewoners van de miniaturen zijn beschreven in papieren dossiers. In Axiell wordt deze informatie ook vermeld. De papieren dossiers zullen in de toekomst gedigitaliseerd worden.

Collectiewaardering

In het hoofdstuk over de collectiebeschrijving past een omschrijving van de culturele waarde van de collectie. Daarmee wordt bedoeld de waarde in immateriële niet financiële zin. Het toekennen van de waarde is per definitie subjectief en aan verandering onderhevig. Hoe men een object of collectie waardeert, is afhankelijk van veel factoren zoals het gehanteerde perspectief, de beschikbare kennis, de heersende opvattingen en de smaak. Toch is belangrijk de waarde van een collectie zo 'objectief' mogelijk te beschrijven. De zorg voor een collectie brengt immers veel keuzes en beslissingen met zich mee die (mede) gebaseerd zijn op noties over waarde en het risico van waardeverlies. Aan het waarderen van een collectie gaan twee dingen vooraf: het bepalen van de context waarbinnen wordt gewaardeerd en het formuleren van op de collectie toegesneden waarderingscriteria. Het bepalen van de context is van belang omdat een waardering altijd een vergelijking met soortgelijke objecten of collecties inhoudt. Die vergelijking geschiedt binnen een bepaald referentiekader, bijvoorbeeld dat van de 'Collectie Nederland': het geheel van openbare, museale collecties in Nederland.

2.5 Gebruik van de collectie

Soms kan binnen de collectie onderscheid worden gemaakt tussen deelcollecties met een museale, onderzoeks- of educatieve functie. Ook ons museum beschikt over 'afgeschreven' objecten die we voor allerlei doeleinden gebruiken, bijvoorbeeld als decorstukken bij tentoonstellingen, als educatief demonstratiemateriaal of om te gebruiken buitenshuis. Deze objecten worden doorgaans niet tot de officiële collectie beschouwd maar als rekwisieten beschouwd en behandeld. Zij worden niet geregistreerd in Axiell en verzameld in een deel van depot 3.

Bruikleenverkeer

Het in bruikleen geven van objecten is een andere vorm van gebruik. Bruikleenverkeer brengt activiteiten met zich mee zoals administratieve handelingen, conservering, restauratie, fotografie, taxatie en transport. Op dit moment wordt nauwelijks iets aan andere musea uitgeleend maar er moet wel in de komende beleidsperiode een protocol geschreven worden voor als de vraag zich gaat voordoen.

Het depot

We zijn ons ervan bewust dat de voorwerpen, die in het depot geplaatst worden onder goede conditionele omstandigheden bewaard moeten blijven.

Het Oosterhouts Abrahamorgel behoort niet tot de collectie van het museum. Een externe stichting is hiervoor verantwoordelijk.

Slot

Het Brabants Museum Oud-Oosterhout streeft naar voortdurende kwaliteitsverbetering. We zijn ons er echter van bewust dat sommige zaken in de collectie af en toe kwetsbaar zijn. Het bewust zijn hiervan, het opstellen en bespreken van dit collectieplan met betrokkenen is een verbetering en een stap in de goede richting. Het is de taak van de conservators en de registratievrijwilligers om de collectie de aandacht te geven die een erkend Museum waardig is.

3. Samenvatting en actiepunten

In onderstaand schema zijn de hoofdpunten aangegeven.

collectie	Omvang	Cultuurhistorische waarde	Registratie	Conditie	Bewaaromstandigheden	Opmerkingen	Toekomst
Miniaturen-park	250	A	Volledig op papier en Axiell	Matig tot voldoende	buiten	Plateaus verbeteren Onderzoek naar historische achtergrond van miniaturen en toepassen.	WAG WAG Duurzaamheid materiaal panden verder ontwikkelen
Vitrines	160	C	Volledig op papier en Axiell	goed	goed	Aanvullen/verbeteren vitrines Nieuw inrichten handbooggilde en administratie	WAG WAG
Textiel		B	Volledig op papier en Axiell	slecht	voldoende	Conditie verbeteren van mutsen/textiel/vaandels	Conditie verbeteren cq restaureren
Religie	135	B	Volledig op papier en Axiell	matig	goed	Opstelling verbeteren/veranderen Conditie liturgisch textiel matig Trouwjurk erg slechte conditie	WAG Conditie verbeteren textiel Repareren/restaureren
Woonkamer	130	C	Volledig op papier en Axiell	voldoende	goed	Authentiek inrichten / harmonium vervangen door grutterskasten	WAG Vloer beitsen Onderhoud klok?
Vlaamse schuur	30	B-C	Volledig op papier en in Axiell	voldoende	voldoende	Opstelling ambachten controleren en aanvullen Controle dakconstructie en op houtworm	WAG Interactief landbouw-boek plaatsen Afwerken wanden/plinten
Drukkerij		B	Machines en onderdelen zijn in Axiell gezet	goed	goed	Herindeling klaar	Radiator donker maken
Droogloods		B	Voertuigen staan in Axiell	matig	voldoende	Informatie over transport van vroeger uitwerken Controle dakconstructie en op houtworm	WAG
School	32	C	Volledig op papier en Axiell	goed	goed	Inrichting aanvullen met schoolplaten	WAG
Papieren, documenten en boeken		C	Volledig op papier en aanvullen in Axiell	goed	goed	Geregistreerde boeken bevinden zich in depot 1 Dossiers bevinden zich in Mooie Keetje en werkplaats	Digitaliseren van de papierendossiers van de miniaturen. Digitaliseren van de tekeningen van de plateaus
Landbouw-werktuigen				matig	buiten	Conditie verbeteren Controleren registratienummers op werktuigen	Schilderen van de werktuigen WAG

WAG= Wordt aan gewerkt A= zeer belangrijk B=belangrijk C= niet exclusief D=decoratie